

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТРАТЕШКИХ И ОДБРАМБЕНИХ СТУДИЈА

ТУРИЗАМ НА ПРОСТОРУ ПЛАНИНЕ ЗЛАТИБОР

- ДИПЛОМСКИ РАД -

Ментор:
Др Дејан Радовић
Доцент

Студент:
Јована Јовановић
221/18

Београд, 2023.

САДРЖАЈ

<u>1.</u>	Увод	4
<u>2.</u>	О историји Златибора	5
<u>3.</u>	Видиковци	7
<u>4.</u>	Културна добра	10
4.1.	Споменици	10
4.2.	Цркве и манастири	11
4.3.	Музеји	16
<u>5.</u>	Атракције	18
5.1.	Стопића пећина	18
5.2.	Водопад у Гостиљу	19
5.3.	El Paso city	20
5.4.	Дино парк	21
5.5.	Мултимедијална фонтана	22
<u>6.</u>	Манифестације	23
<u>7.</u>	Спорт и рекреација	25
<u>8.</u>	Закључак	26
	Литература	27

1. Увод

Златибор припада Динарским планинама. Налази се на западу Србије. Простире се западно од Ужица до границе са Босном и Херцеговином. На југу се простире до Нове Вароши, између река Сушица и Увац. Њен највиши врх је Торник 1496m надморске висине. Клима Златибора је субалпска. Одликује се пријатним, топлим летима и дугим зимама које нису много оштре, али доносе много падавина. Захваљујући специфичној клими и карактеристичним ваздушним струјањима, Златибор се убраја у ваздушне бање Србије. Ветрови над планином се укрштају у „ружу ветрова“. Због тога, боравак на Златибору је погодан за лечење бројних обољења, благотворног је деловања на људски организам и одржавања здравља. Биљни и животињски свет је веома разноврстан. Постоје бројне врсте четинара, од којих су највише заступљени црни и бели бор, јела и смрека. Мајчина душица, кантарион, хајдучка трава само су неке од лековитих биљака које се овде могу наћи. Такође, фауна Златибора је бројна. Од дивљих животиња као што су лисица, вук, срна, дивља мачка, дивља свиња, па до многобројних врста птица и риба. Само још у овом подручју могу се видети белоглави суп и орао крсташ, који су у изумирању. (<https://www.srbijapodlupom.com/planina-zlatibor/>)

Златибор је планина невероватних природних лепота, повољних лековитих микроклиматских карактеристика, богата културним и историјским споменицима, традиционалним манифестацијама, са позитивним туристичко-географским положајем. Влада Републике Србије је 2017. године прогласила Златибор парком природе и управљање поверила Јавном предузећу за газдовање шумама „Србија шуме“. („Службени гласник РС“ бр. 91/2017).

2. О историји Златибора

До половине 19. века Златибор је носио име Рујно, по цвету Руј. Одувек је привлачио људе који су желели да се одморе и опораве у природи. Први дрвени летњиковац подигао је Хаџи Никола Селак 1750. године, који је седам година узастопно долазио са својом породицом на одмор. Хаџи Јусуф Хаџивадић је саградио свој чардак на Белим Водама, да би након тога многи богати Турци градили сличне дрвене грађевине. Након ослобођења Србије, на Златибор све више долазе породице имућних ужичких трговаца, а глас о лековитости и лепоти Златибора све даље путује. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/o-zlatiboru/istorija-i-kultura/razvoj-turizma/>)

Посета краља Александра Обреновића, 1893. године обележава почетак организованог развоја туризма. Следеће године у његову част, подигнута је чесма, која представља први зидани објекат, а по којој је цело место добило назив Краљеве воде. (<https://www.turistickisvet.com/vesti/turizam/zlatibor-cesma-kralja-aleksandra-obrenovica---spomenik-kulture.html>)

Петар I Карађорђевић због болести долази на Златибор 1905. године. Очаран лепотом и природом, одлучује да изгради први хотел, чиме је започета изградња угоститељских објеката. Између два светска рата, граде се бројни летњиковци, ресторани, а богати лекари, трговци, инжињери граде своје виле. На Оку се гради дечије одмаралиште, где током лета долазе бројна деца из београдских школа. Поред њега је подигнуто народно купатило, са лежаљкама и плажом, као и многи дрвени бунгалови за смештај људи са рестораном. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/o-zlatiboru/istorija-i-kultura/razvoj-turizma/>)

Други светски рат је успорио развој туризма јер је била порушена већина угоститељских објеката. Послератни развој карактерише градња модерних хотела, ресторана, бројних садржаја која све више привлаче како домаће становништво, тако и иностране посетиоце. Од шездесетих година 20. века, долази до наглог

успона градње смештајних објеката. Паве се стадиони и спортски терени, сређују ски-стазе, паве одмаралишта, тржни центри, кафеи, Краљев трг.

Златна гондола пуштена је у рад 2021. године, а повезује центар Златибора са скијалиштем Торник. Гондола прелази преко најлепших планинских предела, остављајући посетиоце задивљенима. Траса је дуга 9km и прелази преко Рибничког језера, где се налази међустаница. (<https://goldgondola.rs/rs/>)

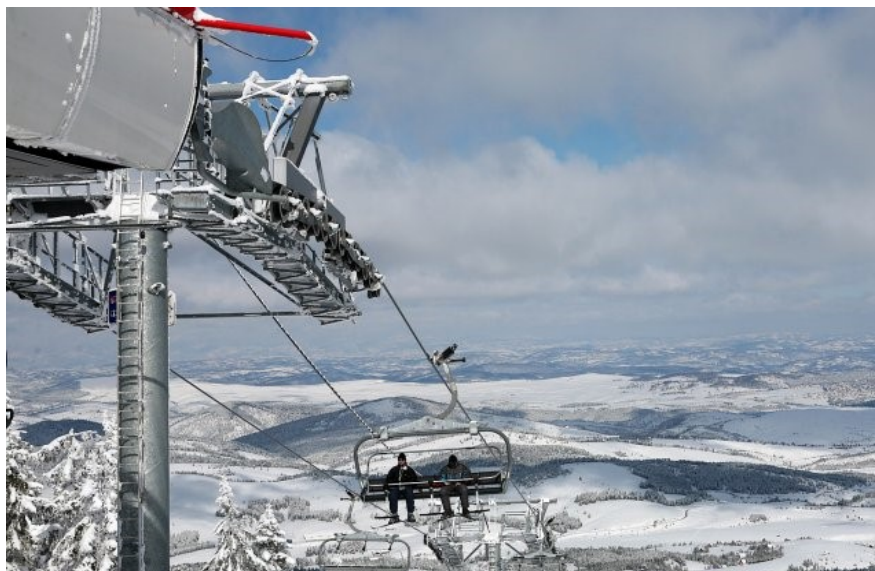
Данас, Златибор поред свих модерних садржаја која пружа, али и традиционалних манифестација, културних и историјских грађевина, представља најатрактивнију планину Србије, која сваке године има све већи број туриста са великим потенцијалном за даљи развој туризма.

3. Видиковци

На само неколико километара од центра и урбаног живота, налазе се места, планински врхови, пропланци, са којих се пружају незаборавни погледи. Међу најпознатије видиковце Златибора убрајају се:

1. Видиковац на Торнику

Торник као највиши врх планине представља најпосећенију дестинацију. Постоји пешачка стаза којом се може стићи, али је успон прилично стрм и предвиђен за посетиоце са добром кондицијом и вољом за дугом шетњом. До врха може се стићи и жичаром која ради током летње и зимске сезоне. На Торнику се налази ски центар, највеће скијалиште Златибора. Састоји се од пет стаза, укупне дужине око 10km. Све стазе су опремљене вештачким оснеживањем, тако да упркос временским условима, скијање је омогућено. Током лета, жичара омогућава панорамску возњу, са једним од најлепших погледа у Србији. (Јанковић, 2015)

Слика 1: Видиковац на Торнику

Извор: <https://balkan.geoinfo.rs/trip/tornik-zlatibor/>

2. Видиковац „Споменик“

Овај видиковац је међу најближим центру Златибора. Веома је познат и посећен јер стаза која води до њега се назива „Стаза здравља“. Стаза је дуга 2km и није физички захтевна. На самом видиковцу, који представља врх Шуматног брда, је најјачи утицај „руже ветрова“. На врху се налази Спомен-костурница убијеним Партизанима који су стрељани на Краљевим водама и Палисаду 1941. године. Поред споменика се налазе клупице за одмор, летњиковац и кафе бар. (<https://www.zlatibor.net/vidikovci-zlatibora/>)

Слика 2: Видиковац „Споменик“

Извор: <https://kofer.info/spomenik-na-sumatnom-brdu/>

3. Видиковац „Обадово брдо“

На 6km од центра Златибора налази се овај видиковац. Пут до њега је уређен и асфалтиран. Редовно се праве пешачке туре, пошто је пут до врха веома благ и може се прећи лаганом шетњом или бициклом. Са видиковца се поглед пружа на падине Таре, Мокру Гору, равницу Бранешког поља. Обадово брдо је већином обрасло планинском травом, док са источне стране је покривено боровом шумом. Током шетње по околним шумама и ливадама могу се брати печурке попут боровњаче, ливадског шампињона, рујнице. У непосредној близини налази се и

туристички локалитет Око, где је смештена спомен чесма ратницима погинулим у ратовима за ослобођење и уједињење 1912-1918. године.
(<https://www.zlatibor.org.rs/sr/sta-videti/atraccije/Vidikovac-obadovo-brdo/>)

Слика 3: Видиковац „Обадово брдо“

Извор: <https://www.utnv.org/>

Слика 4: Спомен чесма на Оку

Извор: <https://palisad.rs/>

4. Видиковац Градина

Врх брда Градина био је познат по антенама и радио и тв станицама које су се виделе из многих места Златибора. Срушене су током НАТО бомбардовања на Савезну Републику Југославију 1999. године. Касније су подигнуте нове.

Дрвени летњиковац са телескопом саграђен је 2016. године. Налази се на 5km од центра. Пут је стрм, физички захтеван и потребна је озбиљнија шетња да би се стигло до видиковца. Међутим, напор ће се исплатити погледом који се пружа од Торника, Чиготе, Виогора, затим пошумљених падина, брежуљака, ливада, пашњака, модерних насеља, па чак до Црне Горе и Босне и Херцеговине. Телескоп који се налази испод наткривеног, дрвеног летњиковца, омогућава још бољи доживљај и осматрање околине и нестварних пејзажа.
(<https://www.zlatibor.net/vidikovci-zlatibora/>)

4. Културна добра

Захваљујући богатој историји, Златибор је место на којем се налази велики број грађевина од културног значаја, религије, традиције, историјског наслеђа.

4.1. Споменици

Поред споменика на Шуматном брду и Споменика на Оку, важни споменици овог краја су:

➤ Краљева чесма

Изграђена је у част Александра Првог Обреновића, који је на том месту боравио 20. августа 1893. Пре изградње чесме, ту је постојао извор хладне и чисте воде по имену Кулашевац. У знак захвалности за дочек који су мештани организовали, краљ Александар је наменио да се на извору сагради чесма. Од тада она мења назив у Краљеву чесму, а цело место се назива Краљеве воде. На чесми је уклесано име краља и датум његовог доласка, који означава и нагли развој туризма ове регије. Налази се у центру Златибора, а око ње се данас налазе многи угоститељски објекти, атракције и занимљивости које привлаче туристе. (<https://palisad.rs/zlatibor/na-zlatiboru/kraljeva-cesma/>)

➤ Спомен чесма у Чајетини

Чесма је подигнута 1900. године у част спасења краља Милана у Ивањданском атентату 24. јуна 1899. године. На западној страни чесме постављена је бела мермерна плоча са уклесаним текстом да се чесма подиже у спомен на спасење краља Милана, док на источној страни такође постоји мермерна плоча, на којој је уклесана посвета ратницима Златиборског среза палих у ратовима 1912-1918. године. Са све четири стране чесме су постављена по два правоугаона и полукружна корита за точење воде.

Чесма је померена на другу локацију 1984. године. Недалеко од ње постављена је црна мермерна плоча са именима 41 ратника из Чајетине, изгинулих у балканским ратовима и у Првом светском рату. (<https://memorijali1912-1918.co.rs/spomen-cesma-u-cajetini/>)

➤ Споменик Миладину Пећинару

Поред Краљеве чесме постављена је спомен-биста Миладину Пећинару. Миладин је рођен у селу Љубишу. Био је инжењер грађевинарства, универзитетски професор и академик Српске академије наука и уметности. Основао је Биро за пројектовање грађевина на води. Добио је бројна одликовања и постао је творац модерне хидротехнике у Србији. (<https://sr.wikipedia.org/sr-ec/>)

➤ Споменик Крсти Смиљанићу

На обележавању 90. годишњице од пробоја Солунског фронта, у центру Златибора је 15. септембра 2008. године постављена бронзана биста Крсти Смиљанићу. Учествовао је у Првом балканском рату, у којем му је било поверено руковођење Саобраћајног одељења врховне команде. По завршетку Другог балканског рата, био је у саставу делегације мировних преговора у Букурешту. Посебно се истакао као командант Дринске дивизије, која се прославила на Кајмакчалану приликом пробоја Солунског фронта. (<https://palisad.rs/zlatibor/spomenici-i-spomen-kuce/spomenik-krsti-smiljanicu/>)

4.2.Цркве и манастири

- ❖ Црква Преображења Господњег се налази у центру Златибора. Изградња цркве је започета 1993. године, а освећена је 2013. Изграђена је прилозима верника, донатора и средствима локалне управе. Пројекат цркве су урадили професори Архитектонског факултета у Београду, а сликарске радове у унутрашњости су радили академски сликари из Србије и Грчке. Ово је тробродна грађевина, са попречним бродом који формира издужени крст

са средњим бродом. Део црквеног комплекса је парохијски дом, којег сачињавају собе за госте, библиотека и црквена продавница. На највишим тачкама цркве се налази крст са четири слова С, окренута једно ка другима. У припрати се налази параклис посвећен Светом пророку Мојсију. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/sta-videti/crkve-i-manastiri/crkva-zlatibor/>)

Слика 5: Црква Преображења Господњег

Извор: <https://bookaweb.com/sr/ad/1768>

- ❖ Црква - брванара у Јабланици је саграђена 1838. године и посвећена је Покрову Пресвете Богородице. Састоји се од правоугаоне, једнобродне основе са полукружном олтарском апсидом. Унутрашњи простор је подељен иконостасом на олтарски део и наос. Поред цркве се налази дрвени звоник. У боровој шуми, која окружује цркву, постављене су кућице од брвна – собрашице. Користиле су се само три пута у току године, на празнике Петровдан, Преображење и Покров Пресвете Богородице. Храна

на трпези је увек била посна, а припремала ју је домаћица из куће власника собранице. Црква у Јабланици и собранице су од 1949. године законом постале заштићено културно добро од великог значаја за Републику Србију. (Ђурић, 2016)

- ❖ Црква – брвнара у Доброселици је посвећена Светом пророку Илији. Према предању, 1749. године народ је своју богомољу склопио и пренео на другу страну брда, због близине Турака и њихових кућа. Међутим, Турци су је спалили 1806. године као и већину других цркви. Нова је изграђена 1821. године. Правоугаоног је облика, са полукружном апсидом од брвна. Спада у једне од најмањих брвнара. У унутрашњости постоји само олтарска преграда. Налази се иконостас са вредним иконама, као што су: Престоне иконе Пресвете Богородице и Исуса Христа сликане на дасци. (Ђурић, 2016)
- ❖ Црква у Чајетини је посвећена Светом Архангелу Гаврилу. Изградња је започета 1886. године, а завршена 1889. Једнобродна је грађевина са полукружном апсидом на источној страни, наосом и певничким параклисом. Од других цркви се издваја по томе што се у њој налази најпознатији иконостас златиборског округа. Чува се велики број икона које су углавном израђене на плеху. Постоји и велика библиотека верске и историјске литературе. Највреднија књига у црквеној библиотеци је Јеванђеље. У цркви се чува и запис на којем пише: „Био сам у Чајетинској цркви 20. августа 1893. године, Александар краљ Србије“. Од 2016-2021. трајала је обнова и реновирање цркве. Урађени су нови олтарски иконостас и певнице у дуборезу. Замењена је столарија на цркви, постављен мермерни под, урађен је нов бакарни кров, затим и плато испред цркве, црквена продавница и горионик за свеће.
(<https://www.zlatibor.org.rs/sr/sta-videti/crkve-i-manastiri/crkva-u-cajetini/>)

- ❖ Црква у Сирогојну је саграђена 1764. године. Посвећена је Светим апостолима Петру и Павлу. Ово је црква са једнобродном основом, која нема куполу. На западној страни се налази двоспратни звоник. Иконостас је изградио и осликао српски зоограф Симеон Лазовић. Поред цркве је споменички комплекс, коме припада и Музеј на отвореном „Старо село“. (Ивковић, 2004)
- ❖ Црква у Мачкату посвећена је Светом Илији. Саграђена је 1859. године. Једнобродна је грађевина са припратом и наосом, који дели зид са нишама. Почетком 20. века долази до урушавања цркве због скидања и одношења звона са звоника, од стране аустријских војника, али и због лоше изградње цркве. Почетком тридесетих година 20. века, на иницијативу владике Николаја Велимировића, црква је обновљена и богослужења су настављена. Обновљен је кров, док је на западној страни изграђена припрата са масовним звоником. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/sta-videti/crkve-i-manastiri/crkva-u-mackatu/>)
- ❖ Црква у Трипкови је гробљанска капела Свете недеље. Подигнута је 1861. године. Једнобродна је грађевина, са полукружном апсидом на истоку, вратима на западој и северној страни. Олтар је преграђен дрвеном преградом. Током педесетих година прошлог века капела се срушила услед дотрајалости, да би 2003. године поново била саграђена из темеља. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/sta-videti/crkve-i-manastiri/crkva-u-tripkovi/>)
- ❖ Црква у Семегњеву је задужбина Савке Ђурић. Подигнута је 1927. године и посвећена је Светом Јовану Крститељу. Грађена је од тесаних брвана

правоугаоне основе која се завршава полукружном дрвеном апсидом. Поред цркве се налази звоник, наслоњен на четири бетонска стуба. Мештани су цркви даривали иконе, тако да се у њој данас налази преко стотину икона. У периоду од 1995-1998. године обновљен је звоник, подигнута је ограда око цркве, стављени су јачи темељи и дрвени под је замењен новим, направљеним од мозаика. Од 2004-2012. црква је украшена новим иконама на иконостасу. (<https://palisad.rs/zlatibor/crkve-i-manastiri/crkva-u-semegnjevu/>)

- ❖ Манастир Увац се налази у кањону реке Увац, на граници општине Чајетина и Прибој. Према предању, манастир је саграђен током 12. и 13. века и посвећен је Рођењу Пресвете Богородице. Био је један од најбогатијих манастира тог доба. Често је покрадан, рушен и саниран. Крајем 17. века је порушен и остављен у зараслом шибљу све до 1994. године. Уз финансијску помоћ државе, стручњака Народног музеја и залагањем свештенства, манастир је обновљен и од 1999. године се поново ставља у службу. (Ђурић, 2016)
- ❖ Манастир Дубрава се налази у Доброселици, издвојен од цивилизације и окружен боровом шумом. О историји овог манастира се не зна много. Једино познато је да је настао током средњег века. Проналазак манастира се везује за сан Оца Данила, који је у сну сањао да има задатак да пронађе изгубљени манастир у којем се налази злато. Шетајући, Отац Данило је наишао на храст поред којег су били остаци манастира. Убрзо су на то место стигли и археолози из Завода за заштиту споменика Краљево. Пронађено је 260 златника из доба Млетачке Републике и утврђени су остаци цркве. 2002. године је манастир обновљен и током времена је

изграђен пут до њега. (<https://palisad.rs/zlatibor/crkve-i-manastiri/manastir-dubrava/>)

Слика 6: Манастир Дубрава

Извор: <https://www.nezavisne.com/>

4.3.Музеји

У Сирогојну, на површини од 5he направљен је музеј на отвореном под називом „Старо село“. Састоји се од око 50 објеката, који су пренети из околних златиборских села, са циљем њиховог презентовања и чувања културног наслеђа. Музеј сачињавају куће са својим првобитним изгледом и наменом. Куће показују културу становања 19. и са почетка 20. века. Тада се живело у задругама које су бројале неколико десетина чланова. Постојала је главна кућа и око ње неколико мањих, помоћних објеката. Централни део куће је било огњиште где се припремала храна, правили су се састанци чланова и током ноћи се ту и спавало. Објекти око главне куће су били пекара, млекара, вајат, мишана, качара и штала. Музеј се састоји и из објеката који су прилагођени туристичким потребама, као што су: дворана за изложбе, семинаре, позорница за представе и концерте, крчма, продавница сувенира. Постоје и радионице које током лета организују обуке старих заната, ради њиховог очувања. Поред музеја се налази црква Светог Петра

и Павла, која заједно са „Старим селом“ је 1982. године законом проглашена културним добром. (Брајковић, 2015)

2008. године у Сирогојну је основан Музеј плетилја, у част жена које су дуго година плеле најмодернију одећу са високим квалитетом и своје умеће преносиле на наредне генерације. На плетење је први пут обраћена пажња још шездесетих година, када је организована јавна изложба радова жена из Сирогојна и околине. Организаторка изложбе је била Добрила Смиљанић. За ревије и креаторске радове добила је много похвала и награда, које се чувају у музеју. У њему се поред креација плетилја могу наћи и други ручни радови, предива, фотографије, новински натписи, сведочанства плетилја и бројне награде. Једна од највреднијих награда је од италијанског удружења дизајнера (AMMA) – пехар за допринос високој моди Европе. (<http://srbijatop10.com/muzej-pletilja/>)

5. Атракције

5.1. Стопића пећина

Пећина се налази у селу Рожанству, на левој обали реке Приштавице. Једна је од највише истражених пећина Србије. Преко ње прелази асфалтни пут Ужице – Сирогојно. (Димитријевић, 1996)

Кроз њу тече Трнавски поток, што је убраја у речне пећине. Састоји се из пет делова: Светле дворане, Тамне дворане, Дворане са кадама, Канала са кадама и Речног канала. (Јанковић, 2015)

Светла дворана је улаз пећине, висок 18m, широк 40m и дуг 75m. Трнавски поток овим делом пећине плави под у зависности од висине водостаја. Приликом високог водостаја, вода низ кратку низбрдицу формира водопад. (Ђурић, 2016)

Преласком дрвеног моста улази се у Тамну дворану, дугу око 100m. Слабије је осветљена, са голим и стеновитим зидовима. Представља највишу тачку пећине. При већим водама тло дворане је било потпуно поплвљено. 2017. године је изграђена брана која је регулисала ток потока.

Дворана са бигреним кадама је дуга око 30m. Бигрене каде су настале наслагама раствореног кречњака. Разних су величина и дубина. Ређају се попречно формирајући коси зид. Овај део пећине, украшен нестварним пећинским накитом, оставља највећи утисак на посетиоце. Десно од бигрених када је стаза која води до водопада, тзв. Извора живота, високог 10m. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/sta-videti/atrakcije/stopica-pecina/>)

Изнад бигрених када се налази Канал са кадама. У периодима великих водостаја кроз канал тече вода пунећи бигрене каде, преливајући се преко њихових ивица. Највећа када је дуга 12,5m, а широка 3m. Канал је проходан скоро целом дужином. Богат је пећинским накитом, а постављено је и лед осветљење и подводна расвета.

Иза водопада „Извор живота“ се налази Речни канал. Дуг је око 800m и завршава се бигреним тобоганом и каскадама. Налази се велики број сталактида, сталагмита и вирова. Није проходан за посетиоце, али се ради на томе да се направи пешачка стаза која ће водити до врха водопада и свих осталих очаравајућих делова Речног канала. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/stavidet/atrakcije/stopica-pecina/>)

Слика 7: Стопића пећина

Извор: <https://www.zlatibor.org.rs/sr/>

5.2. Водопад у Гостиљу

Један од највиших природних водопада Србије је водопад у селу Гостиље. Обрушава се са 22m високе кречњачке литице. Низводно од водопада поток гради већи број мањих водопада, све до ушћа у реку Катушницу. Око водопада су стене

обрасле маховином, кроз које се вода пробија формирајући брзаке. Предео је у потпуности уређен за туристе. Поред пешачких стаза, клупица и дрвених мостића, постоје и игралишта за децу, мини зоо врт, терени за фудбал, базен пуњен термалном водом, ресторан у етно стилу. Захваљујући хладној води, боравак током лета ће бити доста пријатнији, док током зиме одређени делови водопада у потпуности заледе и пружају невероаватан доживљај нетакнуте природе. (Ђурић, 2016)

Слика 8: Водопад у Гостиљу

5.3. El Paso city

Тематски парк је смештен на Водицама, површином 6he. Подељен је на две целине које осликавају две различите културе. Једна целина осликава живот Дивљег запада. Сходно томе, овде се налазе објекти специфичног стила градње. Истакнути су шатори, доктор, пошта, банка, као и затвор и канцеларија шерифа Вајата Ерпа. Постоји и продавница сувенира у којој се могу наћи каубојски

шешири, мараме, пиштољи, беџеви, костими. Иза каубојског града је смештено осам каравана са услугом ноћења, а која носе имена осморице најпознатијих глумаца вестерн филмова. За додатну забаву осмишљене су игре попут набацивања потковице, гађања луком и стрелом, гађање гуменим метцима из ваздушног пиштоља, родео, тјубинг... Парк је употпуњен детаљима карактеристичним том пределу, па се могу видети ветрењаче, бурад, јасле за коња, специфична превозна средства. (<https://www.srbijapodlupom.com/el-paso-city/>)

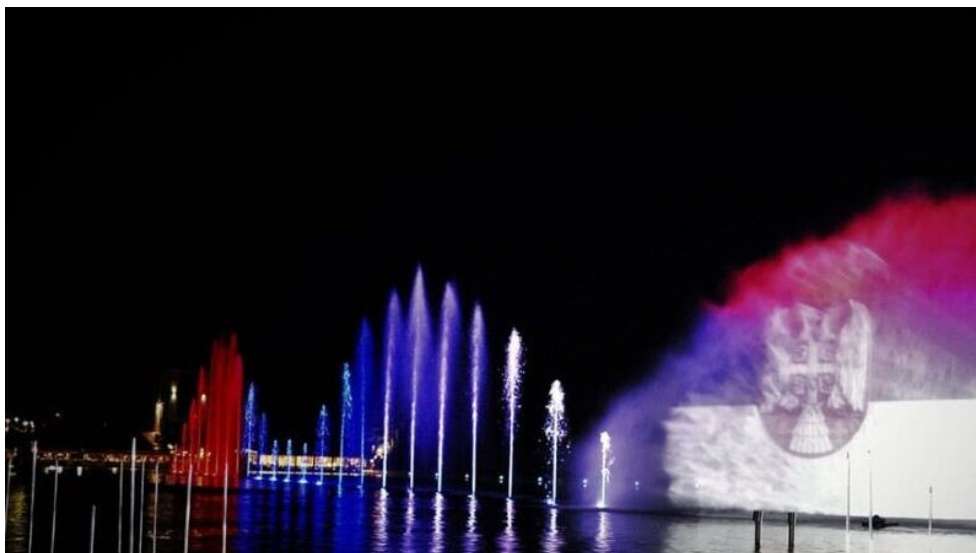
Друга целина парка осликава српску традиционалну културу. Смештено је 12 брвнара за боравак људи. Изграђене су од природних материјала (дрво, камен) и покривене шиндром. У овом делу налази се црква, игралиште за децу, локомотива са теретним и путничким вагонима, коњушница и тор. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/sta-videti/atrakcije/el-paso-city-zlatibor/>)

5.4. Дино парк

На чистом ваздуху, у сред борове шуме, налази се Дино парк. Пружа широк спектар едукативног и забавног карактера за све узрасте. У њему се може видети 20 реплика диносауруса из доба Креде и Јуре и још 20 садржаја из света модерне технологије. У близини улаза је „авантура парк“ где је смештена вештачка стена висине 10m, са пет различитих тежина, као и зип-лајн дужине 108m. Даљом шетњом кроз парк наилази се на Дечје дино село, у којем су смештени тобогани, клацкалице, љуљашке и бројне друге занимације у којима деца уживају. Садржаји овог парка су и филмови, вожње квадовима, јахање коња, стреличарство, мини зоо врт, пикадо фудбал, полигон за ролере и тротинете, играоница на затвореном, тјубинг, air soft, дино пицерија, продавница сувенира. (<https://www.dinopark.rs/>)

5.5. Мултимедијална фонтана

У центру Златибора, на Краљевом тргу, направљена је фонтана са светлосним, воденим, аудио и ласерским ефектима. Има и могућност пројекције филмова на екрану од водене површине. Састоји се од 23 млазнице воде, 12 их иде равно у висину од 18m, а осталих 11 су плешуће. „Air flow“ садржи две велике фонтане са декоративном функцијом и функцијом пречишћавања воде. Посебан сегмент су два цета са именима Тара и Златибор (место где се вода игра, плеше). (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/multimedijalna-fontana/>)

Слика 9: Мултимедијална фонтана

Извор: <https://images.app.goo.gl/nGK29Z115CeAPxWa7>

6. Манифестације

Пршутјада у Мачкату је туристичко – гастрономска манифестација која промовише један од најпознатијих производа овог места – пршуту. Феноменалном укусу претходи надморска висина на којој се налази село Мачкат, а која је идеална за сушење меса. Манифестација се одржава у фебруару сваке године и траје три дана. Домаћи произвођачи се такмиче за златну, сребрну и бронзану медаљу у категорији говеђе и свињске пршуте, кобасице, сланине и овчије стеље. Поред производа Златиборског округа, у понуди се могу наћи и производи из читаве Србије, као и Европе. Могу се наћи месни и млечни производи из Италије и Француске, ракија и вино из разних делова Србије, као и бројни слаткиши и воће. (<https://www.planplus.rs/magazin/prsutijada-u-mackatu-turisticki-kalendar-srbije/736>)

Ракијада у Шљивовици се одржава у септембру. Вешти зналци печења ракије излажу своје узорке пред стручни жири, који након дегустације свих узорака бира победника. Поред такмичења, програм употпуњују наступи културно – уметничких друштава, изворних певачких група, изложбе сеоских мајстора, рукотворина, здраве хране. Велики број туриста и љубитеља ракије посећује ову традиционалну манифестацију. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/>)

Сеоски вишебој у Јабланици је манифестација надметања у традиционалним занатима, вештинама и спортовима, са циљем њиховог чувања од изумирања. Одржава се у јуну и траје три дана. Такмичари се надмећу у скоку у даљ, скоку у вис, бацању камена са рамена, јахању коња, превлачењу кличка, сечењу трупца усправном ручном тестером, као и обичном тестером и превлачењу трупца воловима. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/>)

Дани пастрмке се организују у селу Љубиш током августа. Ово село има пет рибњака у којима се узгајају пастрмке. Пастрмка се пржи на сеоском тргу, тако да се посетиоци упознају са техником припреме рибљих специјалитета. Припрема се на жару. Узгајивачи пастрмке излажу своје специјалитете пред стручни жири, који након испробаних јела одлучује победника. Након такмичења пастрмка се бесплатно дели посетиоцима.

Златиборска хајка на вукове је најстарија манифестација која се одржава на Златибору током фебруара сваке године. Учествује велики број ловаца из Србије, али и из иностранства. Траје три дана и обухвата такмичења у различитим ловачким дисциплинама (гађање покретне мете вука, гађање непокретне мете срнидаћа, глинених голубова, гађање кружне мете...), едукацију и припрему ловачких јела. Хајка на вука је централни део догађаја, на који се не усуђује сваки ловац, због мудрости и истанчаног слуха и мириса који вукови поседују.
(<https://sr.wikipedia.org/wiki/>)

Сабор трубача и смотра народног стваралаштва на Златибору је петодневна манифестација која се одржава крајем јула. Дувачки оркестри се такмиче међусобно и квалификују за Сабор трубача у Гучи. Жири последњег дана проглашава најбољи оркестар и најбољег солисту Сабора на Златибору.
(<https://www.zlatibor.org.rs/sr/>)

7. Спорт и рекреација

Златибор је често посећена планина од стране професионалних спортиста, који овде имају припреме пред сезону, који долазе да одржавају своју кондицију и физичко здравље. Туристи који воле активан одмор, такође се одлучују за ову планину јер има много садржаја који може да понуди уз чист ваздух и „ружу ветрова“. Најчешћа активност посетилаца је шетња. Бројне пешачке стазе које воде кроз ливаде, шумарке, најлепше пределе Златибора различитих су дужина и интензитета. Најчувенија шетачка стаза води до споменика на Шуматном брду. Постоје и кружне стазе којима родитељи могу да шетају са децом у колицима. За оне са већим нивоом физичке спремности, на располагању су дуже стазе, са већим успонима и напорима.

Поред пешачких стаза, уређене су и бициклистичке. На неколико места могу се изнајмити бицикли и уживати у пределима планине. Стазе су, такође, различитих дужина и тежина. Једна од најдужих траса води до Таре. Потребна је добра кондиција јер је стаза дуга 47km. Све стазе су обележене сигнализацијом и свака нуди јединствен доживљај. (<https://www.zlatibor.org.rs/sr/>)

Јахање коња је активност која је доста заступљена у овој области за спортске и рекреативне потребе. На неколико локација се налазе ергеле које посетиоцима пружају одличне услове за јахање. За посетиоце и децу која желе да науче да јашу, постоји школа јахања за брзо савладавање ове активности. Могуће је изнајмити фијакер и кочије. (<https://palisad.rs/zlatibor/sportskeaktivnosti/jahanje/>)

Током зиме скијање заузима прво место на листи спортова. Ски центар „Торник“ је прилагођен за искусне скијаше, али и за почетнике и рекреативце. (Јанковић, 2015)

8. Закључак

Златибор је спој модернизма и традиције, провода и спорта, нетакнуте природе и велелепних грађевина. Развијени су различити видови туризма: здравствени, сеоски, дечији и омладински, конгресмени и спортски. Свако може пронаћи оно што тражи, да ли су то ресторани и раскошни апартмани, забава, уживање у прелепим пределима видиковаца и шетње ливадама и шумама, обилазак културних и историјских добара или пак опоравак и лечење. Организују се рекреативне наставе и излети, тако да су ђаци и студенти чести посетиоци ове ваздушне бање. Има довољно смештајних капацитета, дечијих одмаралишта и програма намењених деци. Спортисти на располагању имају велики број терена на отвореном (фудбалских, кошаркашких, тениских, одбојкашких) и две спортске хале.

Захваљујући својим природним потенцијалима, последњих година туризам је знатно повећан, економски статус је доста побољшан. Отпочела је масовна изградња зграда и угоститељских објеката. Чини се као да је економска улога стављена изнад еколошке. Из тих разлога, постоје напори да се урбанизација ограничи, да не би дошло до угрожавања одрживог развоја. Златибор има потенцијал за даљи развој туризма, али у складу са одрживим развојем и еколошким стандардима.

„Носиоци промоције туризма, координације понуде и потражње и културно – едукативне делатности у туризму је туристичка организација Златибора“. (Министарство животне средине, рударства и просторног планирања, 2012)

Литература

- Брајковић, А. (2015). *Одрживи развој туризма Златибора са посебним освртом на SPA и Wellness понуду*. Мастер рад. Београд: Универзитет Сингидунум.
- Димитријевић, М. (1996). *Геологија Златибора*. Београд: Геоинститут.
- Ђенић, М. (2003). *Златиборски туризам кроз векове*. Златибор: Туристичка организација Златибор.
- Ђурић, А. (2016). *Стратешки правци развоја туризма Златибора*. Магистарски рад. Београд: Универзитет Сингидунум.
- Закон о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 91/2017)
- Ивковић, З. (2004). *Црква Светог Петра и Павла у Сирогојну*. Београд.
- Јанковић, М. (2015). *Златиборска туристичка регија*. Мастер рад. Ниш: Природно-математички факултет.
- Регионални просторни план за подручје Златиборског и Моравичког управног округа*. (2012). Београд: Министарство животне средине, рударства и просторног планирања.
- <https://www.zlatibor.org.rs/sr/> , приступљено: 12. 01. 2023.
- <https://palisad.rs/> , приступљено: 12.01. 2023.
- <https://www.uzice.net/crkve/c13.htm> , прииступљено: 23. 01. 2023.
- <https://www.zlatiborpress.rs/> , приступљено: 20. 01. 2023.
- <https://sr.wikipedia.org/> , приступљено: 20. 01. 2023.
- <https://zlatiborskevesti.rs/> , приступљено 06. 02. 2023.
- <https://goldgondola.rs/rs/> , приступљено: 12. 01. 2023.
- <https://www.zlatibor.net/vidikovci-zlatibora/> , приступљено: 15. 01. 2023.
- <http://srbijatop10.com/muzej-pletilja/> , приступљено: 20. 01. 2023.
- <https://www.dinopark.rs/> , приступљено 28. 01. 2023.

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Изјављујем да сам у приложеном раду поштовао/ла сва правила о академској честитости.

Овај писани рад резултат је искључиво мог личног рада, темељи се на мојим истражиањима и ослања се на наведену литературу.

У Београду, дана _____ године.

Потпис студента:
